فصلنامه‌ی مطالعات توسعه‌ی اجتماعی- فرهنگی، دوره‌ی پنجم، شماره‌ی ۳، زمستان ۹۵، صفحات ۱۷۹- ۲۰۱

شناسایی و تحلیل جنسیّتی عوامل مؤثّر بر گرایش نوجوانان به استفاده از اینترنت (مطالعه‌ی گروهی از نوجوانان شهر کرج)[۱]

فائزه بهنامی‌فرد[۲]، میترا حبیبی[۳]

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۰۲/۲۵ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۰۸/۲۹

چکیده

پژوهش حاضر که با هدف شناسایی و تحلیل جنسیّتی عوامل مؤثّر بر استفاده‌ی نوجوانان ۱۲ تا ۱۹ ساله از اینترنت صورت گرفته، به لحاظ هدف، کاربردی و از نظر شیوه‌ی گردآوری اطّلاعات، توصیفی-پیمایشی است. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۲۲۰ نفر محاسبه شده و روش نمونه‌گیری، طبقه‌بندی نامتناسب و تصادفی ساده است. ابزار اصلی گردآوری داده‌ها نیز پرسش‌نامه‌ی محقّق‌ساخته بوده که روایی آن به روش اعتبار صوری و پایایی آنبا آلفای کرونباخ (α=۰/۸۱) تأیید شده است. هم‌چنین تحلیل داده‌ها با آمار توصیفی و تحلیلی (کای دو، پیرسون، t مستقل و تحلیل عاملی) صورت گرفته است. یافته‌ها نشان می‌دهد بین جنسیّت نوجوانان و میزان استفاده‌ی آن‌ها از اینترنت، رابطه‌ی معناداری وجود ندارد. عوامل مؤثّر بر استفاده‌ی این گروه سنّی از اینترنت نیز «تقویت و توسعه‌ی ارتباطات اجتماعی»، «جلب توجّه و هویّت‌یابی»، «کسب توانمندی‌های روز»، «تجربه‌ی آزادی و برابری»، «تجربه‌ی تنهایی و آرامش» و «دوستدار کاربر بودن این فضا» شناسایی شده که به جز عوامل دوم و سوم، در سایر عوامل، بین دختران و پسران تفاوت معناداری به‌دست آمده است.

واژه‌های کلیدی: اینترنت، فضای مجازی، شبکه‌های اجتماعی مجازی، نوجوانان، شهر کرج.

[۱] این مقاله، برگرفته از بخشی از پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد نویسنده‌ی اوّل است که به راهنمایی نویسنده‌ی دوم در دانشگاه هنر تهران انجام شده است.

[۲] کارشناس ارشد شهرسازی (طرّاحی شهری) دانشگاه هنر تهران (نویسنده‌ی مسؤول) f_behnami@yahoo.com

[۳] دانشیار گروه شهرسازی دانشگاه هنر تهران habibi@art.ac.ir

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

مقدّمه و طرح مسأله

تاریخ بشر پس از سپری کردن سه عصر کشاورزی، صنعت و اطّلاعات، اکنون در آستانه‌ی ورود به عصر جدیدی از حیات خود است. در این عصر دیجیتال که به‌سرعت در حال تبدیل به جامعه‌ی دیجیتالِ موبایلی است (لین و اتکین[1]، ۲۰۱٤: ٦۱۲۲)، پیشرفت تکنولوژی و ظهور رسانه‌های ارتباطی، بر همه‌ی فعّالیّت‌های مهمّ نوجوانان از جمله بازی و فراغت، روابط خانوادگی و اجتماعی، مدرسه، تحصیلات و آموزش غلبه کرده (کانون آسیایی خبرنگاری و ارتباطات[2]، ۲۰۰۹: ۷۱) و در دهه‌ی گذشته، منجر به افزایش زمان حضور آن‌ها در فضاهای مجازی شده است. در این فضا که بدن‌های فیزیکی نمی‌توانند ملاقات رو در رو داشته باشند و برخلاف فضاهای سنّتی عمومی در جهان فیزیکی، به شهروندان توانایی یافتن راه‌های جدید برای تعامل اقتصادی، سیاسی و اجتماعی را می‌دهد (کمپ و چیئن[3]،۲۰۰۰: ۱)، مهم‌ترین ابزارهای مورد استفاده، اینترنت، بازی‌های رایانه‌ای، تلویزیون، ماهواره و تلفن همراه هستند.

اینترنت به‌عنوان یکی از این رسانه‌های نوین، می‌تواند به ارضای نیازهای جدید و یا ارضای نیازهای قبلی با روش‌های جدید بپردازد (کریشناترای[4] و همکاران، ۲۰۰۹: ۱۹). این تکنولوژی ارتباطی برای کاربران خود، شیوه‌ی ارتباطی جدید و منعطفی را فراهم کرده که انعطاف در ارتباطات را افزایش و هزینه‌ی ارتباطات را کاهش می‌دهد (باستانی و لولایی، ۱۳۹۱: ۹). بنابراین، حضور در فضای مجازی این رسانه به کاربران فرصت‌های بی‌شماری می‌دهد و به هر اندازه که این فرصت‌ها و خشنودی‌های ناشی از استفاده از اینترنت افزایش یابد، کاربران بیش‌تر به سمت این پدیده‌ی نوین سوق خواهند یافت؛ برای مثال، تداخل طبقه با جنسیّت و جغرافیا در این فضا می‌تواند محیط آزادکننده‌ای برای نوجوانان پدید آورد و وابستگی به زمان و مکان و مرزبندی‌های رایج جنسیّتی و اجتماعی موجود در جامعه را در فرهنگ آن‌ها کم‌رنگ سازد (ذکایی، ۱۳۹۱: ۲۷).

این ابزار به نوجوانان این توانایی را می‌دهد که بدون نیاز به تحرّک و جابجایی فیزیکی، فضایی جذاب و مهیّج داشته باشند؛ فضایی که به سبب عوامل متعدّد اجتماعی- فرهنگی به یکی از مهم‌ترین فضاهای عمومی نوجوانان برای گرد آمدن و برقراری تعاملات اجتماعی با هم‌سالان

[1] Lin & Atkin
[2] Asian Institute of Journalism and Communication
[3] Camp & Chien
[4] Krishnatray

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

تبدیل شده (بوید[1]، ۲۰۱٤: ۵) و به حدّی در زندگی آن‌ها نفوذ کرده است که قادر نیستند به یک روز زندگی بدون آن بیندیشند؛ چنان‌که در اروپا حدود ۱۳ درصد از نوجوانان، بیش از ۲۰ ساعت در هفته از اینترنت استفاده می‌کنند (سکادس‌ویا[2] و همکاران، ۲۰۱٤: ۲۵۰) و در استرالیا بیش از ۹۰ درصد از نوجوانان بین ۱۵ تا ۱۷ سال، از خانه به اینترنت دسترسی دارند (مرکز آمار استرالیا[3]، ۲۰۱۱: ۲). در ایران نیز تعداد کلّ کاربران اینترنت تا ماه ژوئن[4] ۲۰۱٦، برابر با ۵٦ میلیون و ۷۰۰ هزار نفر گزارش شده (آمار جهانی اینترنت[5]، ۲۰۱٦) و رسانه‌ها را قاطعانه می‌توان اولویّت نخست نوجوانان ایرانی برای جستجوی سرگرمی دانست (ذکایی، ۱۳۹۱: ۲۹).

بنابراین در شرایط حاضر، پیشرفت تکنولوژی و ظهور فضای مجازیِ اینترنت چنان تأثیری بر الگوی فراغتی نوجوانان امروزی گذاشته است که محقّقان رشته‌های مختلف به بررسی تأثیر استفاده‌ی قابل توجّه از این رسانه بر فعّالیّت‌ها، روابط اجتماعی و جهان‌بینی نسل‌های جوان گرایش یافته‌اند (مچ[6]، ۲۰۰۹: ۵۰)؛ زیرا به‌نظر می‌رسد میزان و نحوه‌ی استفاده‌ی آن‌ها از این رسانه به حدّی رسیده که امروزه فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعیِ آن را می‌توان به‌عنوان یک بستر جدید، جایگزین فضاهای عینی (شهری، محلّی و ...)، به‌ویژه برای گروه سنّی نوجوان (با توجّه به استفاده‌ی بیش‌تر آن‌ها از فضای مجازی و نیز نیاز بیش‌تر آن‌ها به برخورد و تعامل روزانه با دوستانشان) دانست؛ مسأله‌ای که علاوه بر غیرفعّال، فردی و خصوصی کردن الگوی فراغتی آن‌ها، زمان کلّی حضورشان در فضاهای غیرمجازی را محدودتر کرده و با سلب تجربه‌ی فضاها و روابط عینی از آن‌ها، امکان دارد به مرور از دل‌بستگی و تعلّق آن‌ها به ریشه‌های مکانی خود بکاهد. جونز[7] و همکارانش (۲۰۰۳: ۱٦۸) این مسأله را به معنای به خطر افتادن ارتباط بچّه‌ها با طبیعت، محیط بیرونی و هوای آزاد می‌دانند. بنابراین، با در نظر گرفتن اهمّیّت این مسأله- نه تنها از حیث توجّه به سلامت جسم و روان نوجوانان، بلکه به‌عنوان تهدیدی برای هویّت اجتماعی و محلّی آن‌ها- مقاله‌ی حاضر می‌کوشد جایگاه این رسانه و عوامل استفاده از آن را از نظر جنسیّت، در میان نوجوانان ۱۲ تا ۱۹ ساله‌ی کرجی مورد بررسی قرار دهد.

[1] Boyd
[2] Secades-Villa
[3] Australian Bureau of Statistics
[4] June
[5] Internet World Stats
[6] Mesch
[7] Jones

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

پیشینه‌ی پژوهش

تحقیقات مرتبط با ریشه‌یابی و بررسی عوامل و جذّابیّت‌های استفاده از اینترنت در میان گروه‌های سنّی مختلف از جمله نوجوانان و تحلیل جنسیّتی این عوامل، محدود است امّا مطالعات موجود، دلایل متعدّدی را برای چرایی و انگیزه‌های استفاده از اینترنت مطرح می‌کنند.

در تحقیقات انجام‌شده در داخل کشور، تریوه (۱۳۸۹) در تحقیقی با عنوان «روان‌شناسی بچّه‌های مجازی»، دریافته است که کسب و کشف هویّت، جدایی از خانواده و والدین و آزادی مطلق موجود در فضای مجازی، از مهم‌ترین دلایل جذب شدن بچّه‌ها به آن است. بر پایه‌ی پژوهش کیا و نوری مرادآبادی (۱۳۹۱) تحت‌عنوان «عوامل مرتبط با گرایش دانشجویان به شبکه‌ی اجتماعی فیس‌بوک[1]» نیز اشتراک اطّلاعات و اخبار، آزادی در ارتباط، جریان آزاد اطّلاعات در شبکه، توانایی کنترل مخاطب بر اطّلاعات شخصی و برابری اصولی در شبکه، مهم‌ترین عوامل مرتبط با این مسأله هستند. هم‌چنین شهابی و بیات (۱۳۹۱) در بررسی «اهداف و انگیزه‌های عضویّت کاربران در شبکه‌های اجتماعی مجازی» به این نتیجه رسیدند که مهم‌ترین اهداف جوانان تهرانی در این زمینه عبارت است از: تقویت و توسعه‌ی ارتباطات اجتماعی، بروز خود واقعی و تخلیه‌ی عاطفی، اطّلاع‌یابی و اطلاع‌رسانی عمومی، دیده‌بانی اجتماعی و سیاسی، سرگرمی و تفریح، کسب توانمندی‌های روز و دریچه‌ای به فضای جهانی.

در خارج از کشور نیز کائوت[2] و همکارانش (۱۹۹۷) در بررسی دلایل استفاده از اینترنت، مواردی چون لذّت بردن، کسب اطّلاعات درباره‌ی علایق و سرگرمی‌های خود، آگاهی از رویدادهای محلّی و اخبار، بازی، دانلود موسیقی و گوش دادن به آن، برقراری ارتباط با نقاط دور، برقراری ارتباطات محلّی، دریافت کمک‌های شخصی یا اطّلاعات درسی، آشنایی با افراد جدید، چت و گفتگو، پیوستن به یک گروه و اثرگذاری بر اعضای آن، دریافت اطّلاعات شغلی و انجام کار، دریافت اطّلاعات درباره‌ی محصولات خاص، خرید و تبلیغ و فروش محصولات را مؤثّر دانستند. ژنگ[3] و همکارانش (۲۰۰۹) در تحقیقی با عنوان «رفتار و ارتباطات اجتماعی آنلاین نوجوانان: شکل‌گیری روابط در اینترنت»، دریافتند که مواردی چون نیاز به تنهایی، سرگرمی و به‌دست آوردن اطّلاعات، بیش‌ترین انگیزه‌ی نوجوانان را برای استفاده از اینترنت تشکیل می‌دهند.

[1] Facebook
[2] Kraut
[3] Zheng

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

لی[1] در سال ۲۰۱۰ در بررسی «انگیزه‌های مربوط به استفاده از اینترنت در بین نوجوانان کره‌ای»، به اهمّیّت کسب عزّت نفس، جلب حمایت عاطفی والدین، دل‌بستگی به دوستان و افزایش تعداد آن‌ها در این زمینه اشاره کرده است. جیهان[2] نیز در سال ۲۰۱۳ در «بررسی انگیزه‌های استفاده از اینترنت در نوجوانان»، عواملی همچون کسب اطّلاعات، چت و گفتگو، گذران وقت آزاد با استفاده از اینترنت در تخت، سرگرمی و خنده، بازی کردن و کارهای درسی را مطرح نموده است.

وارگ‌هیس[3] و همکارانش (۲۰۱۳) در پژوهشی تحت‌عنوان «استفاده‌ی نوجوانان از رسانه‌های شبکه‌ای اجتماعی» به این نتیجه رسیدند که برقراری ارتباط، کسب آرامش، اتّصال یافتن با دیگران و دوستدار کاربر بودن محیط این شبکه‌ها، دارای اهمّیّت بسیاری در جذب نوجوانان به استفاده از آن‌هاست. بوید نیز در سال ۲۰۱٤ در جدیدترین تألیف خود با عنوان «پیچیدگی زندگی اجتماعی نوجوانان مجازی»، مهم‌ترین جذّابیّت‌های فضای مجازی برای نوجوانان را مواردی همچون تلاش برای به‌حساب آمدن به‌عنوان بخشی از این جهان، ارتباط با سایر مردم، برخورداری از آزادی حرکت، داشتن فضایی خصوصی برای خود، تداوم فضای مجازی، در دسترس و قابل مشاهده بودن محتوای آن در همه جا، قابلیّت و سهولت پخش مطالب در آن و قابلیّت جستجوی افراد و اطّلاعات، بیان کرده است.

مبانی نظری پژوهش

بررسی تاریخچه‌ی اینترنت نشان می‌دهد که پیدایش آن به اوایل دهه‌ی ۱۹٦۰ در آمریکا برمی‌گردد (کوهن آلماگور[4]، ۲۰۱۱: ٤٦). ابزاری که ابتدا یک سرویس اضطراری برای ارتباطات نظامی بوده و تحت‌عنوان پروژه‌ی آرپانت، توسّط آژانس تحقیق و پروژه‌های پیشرفته[5] در وزارت دفاع آمریکا ایجاد شده (نیلامالار و چیترا[6]، ۲۰۰۹: ۱۲۵)، مدّت زیادی است که به‌عنوان میدان اطّلاعات شناخته شده و از جغرافیا و تاریخ فراتر رفته است و ابزاری برای امکان‌بخشی و ارتقای ارتباطات تلقّی می‌گردد (اسلانیدو و منکسز[7]، ۲۰۰۸: ۱۳۷٦). در واقع، همانند رادیو در دهه‌ی ۱۹۲۰ و تلویزیون در سال‌های ۱۹۵۰، امروزه نیز اینترنت به‌سرعت به بخشی جدایی‌ناپذیر از

[1] Lee
[2] Ceyhan
[3] Varghese
[4] Cohen-Almagor
[5] ARPA
[6] Neelamalar & Chitra
[7] Aslanidou & Menexes

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

زندگی تبدیل شده، در خانه‌ها، مدارس، کتابخانه‌ها، بازارها و کافی‌شاپ‌ها برای کار و بازی وجود دارد (برمر[1]، ۲۰۰۵: ٤۰۵) و تا حدّ زیادی زندگی مردم را تغییر داده است؛ زیرا ابزاری برای تأمین فراغت، سرگرمی و ارتباطات شخصی است؛ رابطه‌ی جدیدی را در پیوندهای اجتماعی وارد کرده و نوعی شیوه‌ی زندگی را می‌طلبد که در آن هیچ‌گاه ارتباط قطع نمی‌شود (برتون، ۱۳۸۲: ۱۷).

در این میان، کودکان و نوجوانان مدرن، اوّلین نسلی هستند که با حضور اینترنت به‌عنوان بخشی از زندگی روزانه‌ی خود بزرگ می‌شوند (برمر، ۲۰۰۵: ٤۰۵) و استفاده‌ی آن‌ها از اینترنت حتّی بیش‌تر از بزرگ‌سالان است (سابرهمانیام[2] و همکاران، ۲۰۰۱: ۱۲٤). تحقیقات حاکی از آن است که نوجوانان ۱۲ تا ۱۷ ساله بیش‌ترین استفاده را از اینترنت دارند و از فعّال‌ترین کاربران شبکه‌های اجتماعی مجازی[3] هستند (آن[4]، ۲۰۱۱: ۱٤۳۵)؛ برای نمونه، در آمریکا ۹۳ درصد از نوجوانان به اینترنت دسترسی داشته، ۷۳ درصد از آن‌ها از سایت‌ها و شبکه‌های اجتماعی استفاده می‌کنند (سالموند و پورسل[5]، ۲۰۱۱: ۱۷) و در سال ۲۰۰۹، متوسّط زمان استفاده‌ی آن‌ها در ماه حدوداً ۲٤ ساعت و ٥٤ دقیقه محاسبه شده است (شرکت نیلسون[6]، ۲۰۰۹: ۷). علاوه بر این، استفاده از تلفن‌های همراه هوشمند در بین نوجوانان ۱۲ تا ۱۷ ساله‌ی آمریکایی که ۳۲ درصد از آن‌ها از ۱۰ سالگی به جای لپ‌تاپ از آن استفاده می‌کنند، رشدی اساسی داشته و دسترسی به اینترنت از طریق موبایل را فراگیر کرده است (ماسکرونی و اولفسون[7]، ۲۰۱۳: ۲). در اروپا ۱۳ درصد از نوجوانان، بیش از ۲۰ ساعت در هفته از اینترنت استفاده می‌کنند (سکادس‌ویا و همکاران، ۲۰۱٤: ۲۵۰) و در استرالیا بیش از ۹۰ درصد از نوجوانان بین ۱۵ تا ۱۷ سال، از خانه به اینترنت دسترسی دارند (مرکز آمار استرالیا، ۲۰۱۱: ۲).

در ایران نیز تعداد کلّ کاربران اینترنت، از ۲۵۰ هزار نفر در سال ۲۰۰۲ به ٥٦ میلیون و ۷۰۰ هزار نفر در سال ۲۰۱٦ افزایش یافته (آمار جهانی اینترنت، ۲۰۱٦) و بسیاری از کودکان و نوجوانان جامعه، مجذوب جذّابیّت‌های منحصر به فرد آن شده‌اند. مسلّماً به مرور زمان و با رشد

[1] Bremer
[2] Subrahmanyam
[3] SNS: Social Network Sites
[4] Ahn
[5] Salmond & Purcell
[6] Nielsen Company
[7] Mascheroni & Ólfeson

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

تکنولوژی‌های کامپیوتری و توانایی‌های ارتباطی، به تعداد این افراد در همه‌ی کشورهای جهان افزوده خواهد شد (هیندوجا و پاتچین[1]، ۲۰۰۸: ۱۲٦).

نوجوانان با اهدافی نظیر ارسال ایمیل و چت، تکالیف درسی، بازی و گوش دادن به موسیقی، دریافت اطّلاعات ورزشی یا پزشکی-درمانی، سرگرمی و خرید، از اینترنت استفاده می‌کنند (پاستور[2]، ۲۰۰۲: ۲). برخی نیز اعتقاد دارند هدف عمده‌ی نوجوانان در استفاده از اینترنت، فعّالیّت‌های تفریحی بوده (لی، ۲۰۰۹: ۵۰۹) و مواردی چون بازی کردن و ارتباط از طریق پیام را شامل می‌شود (رابرتز[3] و همکاران، ۲۰۰۵: ١٤).

از سویی تحقیقات انجام‌شده، نمایانگر تفاوت‌های جنسیّتی چشم‌گیر در استفاده از اینترنت است و نشان می‌دهد که نوجوانانِ پسر در مقایسه با دختران، ساعات بیش‌تری آنلاین هستند (سیپال[4] و همکاران، ۲۰۱۱: ٢٤٢٠؛ ونگ[5] و همکاران، ۲۰۱۲: ۲۰۱۱). به نظر برخی دیگر از محقّقان، حتّی اگر دختران و پسران زمان یکسانی را نیز در اینترنت سپری کنند، در فعّالیّت‌های اینترنتی آن‌ها تفاوت‌های جنسیّتی وجود دارد؛ به این معنا که پسران احتمال بیش‌تری دارد که زمان آنلاینِ خود را تنهایی و برای بازی‌های خشونت‌آمیز آنلاین سپری کنند، در حالی‌که دختران احتمالاً بیش‌ترِ زمان آنلاین خود را صرف تعاملات اجتماعی می‌نمایند (کِلی[6]، ۲۰۰۳: ۸؛ نیول و گرگور[7]، ۲۰۰۰: ٤٢). در واقع، پسران بیش‌تر برای بازی و جستجو در اینترنت و دختران بیش‌تر برای برقراری ارتباطات، از فناوری اطّلاعات استفاده می‌کنند (پونامکی[8] و همکاران، ۲۰۰۷: ٥٦٩). در مجموع دختران و پسران، ارتباطات اجتماعی آنلاین خود را با کمک تنظیمات خصوصی همچون ایمیل یا چت، با دوستانی که عضوی از زندگی روزانه یا مجازی آن‌ها هستند و با پرداختن به موضوعات نسبتاً معمولی ولی خودمانی (مانند صحبت درباره‌ی دوستان، غیبت و ...) توصیف می‌کنند (گروس[9]، ۲۰۰٤: ٦٣٣).

محبوبیّت و استفاده از سایت‌های شبکه‌ای اجتماعی مانند فیس‌بوک نیز حوزه‌ی جدیدی از تعاملات اجتماعی و خویشاوندی را در میان نوجوانان خلق کرده و ارتباطات آنلاین در این

[1] Hinduja & Patchin
[2] Pastore
[3] Roberts
[4] Sipal
[5] Wang
[6] Kelly
[7] Newell & Gregor
[8] Punamaki
[9] Gross

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

شبکه‌ها به بخشی جدایی‌ناپذیر از زندگی نوجوانان تبدیل شده است (پارک[1] و همکاران، ۲۰۱۲: ۱۷۰۰). این شبکه‌ها، گونه‌ای از الگوهای ارتباطی هستند که در آن‌ها تعامل و تماس بین عوامل، توسّط یک پایگاه فنّی و زیرساخت اینترنت مورد پشتیبانی قرار می‌گیرد و هدف، علاقه یا نیاز مشترک افراد در این شبکه‌ها می‌تواند عنصری پیونددهنده محسوب گردد که موجب می‌شود عوامل مرتبط حتّی بدون حضور فیزیکی، احساس کنند که در اجتماعی حقیقی قرار گرفته‌اند (هایدرمن[2]، ۲۰۱۰: ۲).

طبق جدیدترین آمار منتشر شده، فیس‌بوک، لینکدین[3]، پینترست[4]، اینستاگرام[5] و توییتر[6] به ترتیب محبوب‌ترین سایت‌های شبکه‌ای اجتماعی در بین مردم آمریکا شناخته شده‌اند (داگن[7] و همکاران، ۲۰۱۵: ۲). در مجموع نیز در کلّ دنیا، فیس‌بوک، اورکات[8] و مای اسپیس[9] از مهم‌ترین شبکه‌های اجتماعی هستند. در این میان، فیس‌بوک به‌عنوان پرکاربردترین رسانه‌ی اجتماعی مورد استفاده بین نوجوانان ۱۳ تا ۱۷ ساله‌ی آمریکایی (با ۷۱ درصد آرا) (لنهارت[10]، ۲۰۱۵: ۲)، شاهد افزایش چشم‌گیر تعداد کاربران فعّال خود از ۱۲ میلیون نفر در سال ۲۰۰۶ به ۸۹۰ میلیون نفر کاربر روزانه‌ی فعّال، در سال ۲۰۱٤ بوده است (فیس‌بوک، ۲۰۱۵). تحقیقات نشان می‌دهد که استفاده از این شبکه‌ی اجتماعی فقط زمانی می‌تواند احساس تنهایی نوجوانان در روابط با هم‌سالان خود را کاهش دهد که هدف از استفاده از آن، پیدا کردن دوستان جدید باشد (تپرز[11] و همکاران، ۲۰۱٤: ۸). در مجموع، وابستگی‌ای که درون این گروه‌ها شکل گرفته، ممکن است در خارج از فضای مجازی وجود نداشته باشد، امّا در هر صورت تا درجات متفاوتی واقعی است. نوجوانان در این شبکه‌ها فعّالیّت می‌کنند تا روابط اجتماعی جدیدی برقرار کنند؛ افرادی را که با آن‌ها اشتراک سلیقه دارند، بیابند و نیز افرادی را برای قرار گذاشتن پیدا کنند (اشنایدر[12] و همکاران، ۲۰۱۰: ۷۰۸). امّا آن‌چه واقعاً این سایت‌ها را منحصر به فرد می‌نماید، این است که

[1] Park
[2] Heidemann
[3] LinkedIn
[4] Pinterest
[5] Instagram
[6] Twitter
[7] Duggan
[8] Orkut
[9] MySpace
[10] Lenhart
[11] Teppers
[12] Schneider

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

کاربران را قادر می‌کند تا ارتباطات اجتماعی خود را از طریق صفحات شخصی‌شان آشکار سازند (نقیب‌السادات و قصابی، ۱۳۹۲: ۲۲۳).

جمع‌بندی دیدگاه‌های مطرح‌شده نمایانگر تأثیر وسیع پیشرفت تکنولوژی و توسعه‌ی ارتباطات از طریق رسانه‌های نوین همچون اینترنت بر همه‌ی ابعاد کودکان و نوجوانان امروزی است؛ زیرا کودکان و نوجوانان بیش از دیگران تحت‌تأثیر این رسانه‌ها قرار دارند و استفاده از آن‌ها به بخشی جدایی‌ناپذیر از زندگی‌شان تبدیل شده است. در کشور ما نیز اگرچه دسترسی محدود به برخی از این تکنولوژی‌ها و فراگیر نبودن آن‌ها، در کنار دوره‌ی زمانی نسبتاً کوتاهِ رواج آن‌ها، امکان قضاوت در خصوص آثار مثبت یا منفی‌شان را دشوار می‌سازد (ذکایی، ۱۳۹۱: ۲۸)، با وجود این، واضح است که سایت‌ها و شبکه‌های اجتماعی، زندگی ما را پیچیده کرده‌اند. بنابراین نوجوانان امروزی در جامعه‌ای هستند که زندگی عمومی در آن به‌سرعت در حال تغییر است و برای رشد کردن و بالغ شدن باید به این امکانات عمومی دسترسی یابند، امّا دسترسی آن‌ها مرتّباً محدود می‌گردد. با این حال، این تکنولوژی و شبکه‌های عمومی، از بین نخواهند رفت. از این رو، ما به‌عنوان یک جامعه باید بدانیم چگونه به نوجوانان آموزش دهیم که ساختارهای اجتماعی‌ای را که نسبتاً با آن غریبه هستیم، کنترل کنند؛ زیرا حتّی اگر اکنون دسترسی نوجوانان را به این تکنولوژی و شبکه‌ها محدود کنیم، در بزرگ‌سالی با آن‌ها مواجه خواهند شد. شاید به جای تلاش برای متوقّف کردن نوجوانان یا تعیین نظم خاص برای استفاده‌ی آن‌ها، باید از آن‌چه نوجوانان در حال تجربه هستند، بیاموزیم (بوید، ۲۰۰۸: ۱۳۸). بنابراین، بررسی جایگاه این رسانه در زندگی نوجوانان کشورمان و تحلیل جنسیّتی عوامل و جذّابیّت‌های مؤثّر بر استفاده از آن توسّط این گروه سنّی، از اهمّیّت بالایی برخوردار است.

فرضیّه‌های پژوهش

۱. بین جنسیّت نوجوانان و میزان استفاده‌ی روزانه‌ی آن‌ها از اینترنت، رابطه‌ی معناداری وجود دارد.

۲. بین سنّ نوجوانان و میزان استفاده‌ی روزانه‌ی آن‌ها از اینترنت، رابطه‌ی معناداری وجود دارد.

۳. بین جنسیّت نوجوانان و عوامل مؤثّر بر استفاده‌ی آن‌ها از اینترنت، رابطه‌ی معناداری وجود دارد.

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نوع کاربردی-توصیفی بوده و روش تحقیق نیز پیمایشی است. جامعه‌ی آماری تحقیق، نوجوانان ۱۲ تا ۱۹ ساله‌ی ساکن در محلّه‌ی رجایی‌شهر کرج (با توجّه به امکان دسترسی همه‌ی ساکنان محلّه به اینترنت پرسرعت به سبب وضعیّت اقتصادی مناسب آن‌ها و وجود زیرساخت‌های لازم برای تأمین اینترنت در این محلّه) بوده‌اند. ابزار اصلی گردآوری داده‌ها، پرسش‌نامه‌ی محقّق‌ساخته بوده و حجم نمونه‌های پرسش‌نامه با استفاده از فرمول کوکران، ۲۲۰ نفر محاسبه شده است (با مقادیر Z=۱/۹۶ ، q=p=۰/۵ و d=۰/۰۶۵). روش نمونه‌گیری نیز طبقه‌بندی نامتناسب (بر اساس گروه سنّی و جنسی) و تصادفی ساده بوده است. تجزیه و تحلیل داده‌ها از طریق نرم‌افزار $SPSS_{V20}$ و با کمک آمار توصیفی و تحلیلی (کای دو، پیرسون، T مستقل و تحلیل عاملی) صورت گرفته است. برای بررسی اعتبار و روایی پرسش‌نامه از روش اعتبار صوری (بر پایه‌ی قضاوت استادان و کارشناسان خبره) استفاده شده تا با اعمال دیدگاه‌های اصلاحی آن‌ها، برداشت یکسانی از سؤالات به‌دست آید. پایایی یا قابلیّت اعتماد پرسش‌نامه نیز با روش آلفای کرونباخ بررسی شده (α=۰/۸۷) و مورد تأیید قرار گرفته است. در ادامه، پس از اجرای تحلیل عاملی و دسته‌بندی شاخص‌ها، آلفای کرونباخ به تفکیک هر عامل محاسبه شده است (جدول شماره‌ی دو).

یافته‌ها

توصیف یافته‌ها

۴۹ درصد از پرسش‌شوندگان را دختران و ۵۱ درصد را پسران تشکیل می‌دهند. از نظر سنّی، نوجوانان ۱۴ تا ۱۷ ساله و ۱۷ تا ۱۹ ساله، هریک ۳۷ درصد و نوجوانان گروه ۱۲ تا ۱۴ سال نیز ۲۶ درصد از پاسخ‌دهندگان را دربرمی‌گیرند.

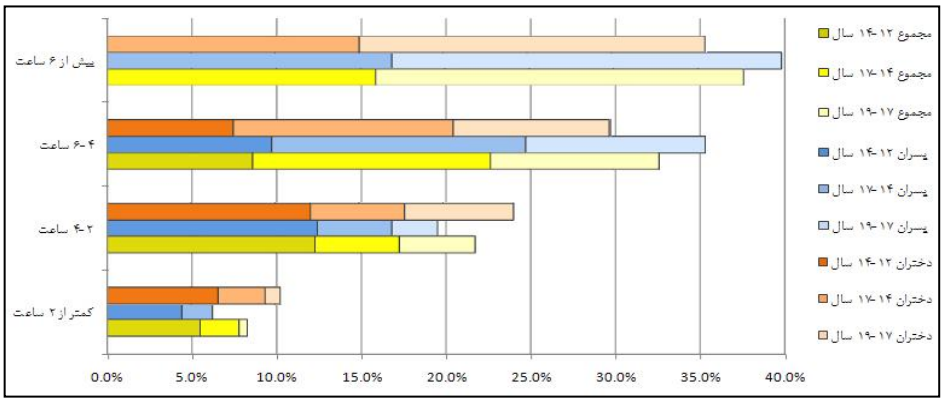
نحوه‌ی دسترسی نوجوانان به اینترنت

۷۹ درصد از پرسش‌شوندگان به صورت نامحدود (همیشگی) و ۲۱ درصد به صورت محدود به اینترنت دسترسی دارند. هم‌چنین ۷۱ درصد از آن‌ها با ابزارهای الکترونیکی قابل حمل (تلفن‌های همراه هوشمند یا تبلت) و بنابراین، همه جا دارای دسترسی به اینترنت هستند.

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

مدت زمان استفاده‌ی نوجوانان از اینترنت در شبانه‌روز

در مجموع ۳۸ درصد از نوجوانان روزانه بیش از ٦ ساعت و ۷۱ درصد از آن‌ها بیش از ٤ ساعت از وقت خود را در اینترنت سپری می‌کنند. البتّه در گروه سنّی ۱۷ تا ۱۹ سال، ۸۷ درصد روزانه بیش از ٤ ساعت و ٦۰ درصد بیش از ٦ ساعت از اینترنت استفاده می‌نمایند که آمار قابل توجّهی است و بخش زیادی از اوقات فراغت و ساعات بیداری آن‌ها را شامل می‌شود. در مجموع، استفاده از اینترنت در میان نوجوانان خردسال‌تر، به میزان کم‌تر و کنترل‌شده‌تری صورت می‌گیرد (شکل شماره‌ی یک).

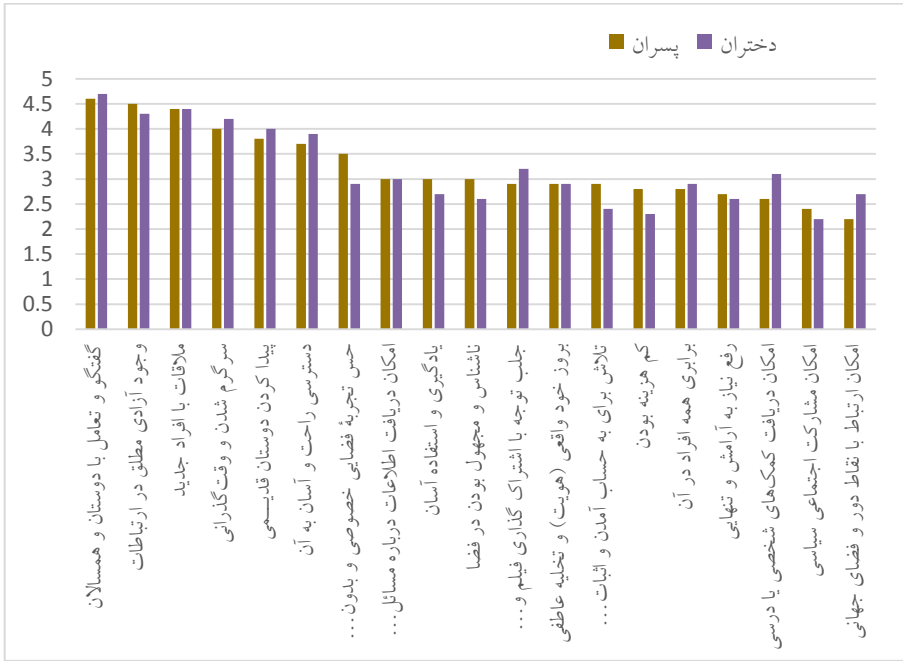
شکل شماره‌ی یک- متوسّط زمان استفاده‌ی نوجوانان از اینترنت در روز

(مأخذ: نگارندگان)

جذّابیّت‌های استفاده از اینترنت برای نوجوانان

شکل شماره‌ی دو، میانگین تأثیر هریک از گویه‌ها را بر استفاده‌ی نوجوانان از اینترنت نمایش می‌دهد.

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

شکل شماره‌ی دو- میانگین تأثیر هریک از گویه‌ها بر استفاده‌ی نوجوانان از اینترنت

(مأخذ: نگارندگان)

شکل شماره‌ی دو، حاکی از آن است که جذّابیّت مواردی چون «گفتگو و تعامل با دوستان و هم‌سالان»، «سرگرم شدن و وقت‌گذرانی»، «پیدا کردن دوستان قدیمی»، «دسترسی راحت و آسان»، «جلب توجّه با اشتراک‌گذاری فیلم یا عکس»، «برابری همه‌ی افراد»، «امکان دریافت کمک‌های شخصی یا درسی» و «امکان ارتباط با نقاط دور و فضای جهانی»، برای دختران بیش‌تر از پسران است. در زمینه‌ی مواردی چون «ملاقات با افراد جدید»، «امکان دریافت اطّلاعات درباره‌ی مسائل جدید» و «بروز خود واقعی و تخلیه‌ی عاطفی» نیز به لحاظ توصیفی، تفاوتی بین این دو گروه جنسی وجود ندارد.

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

تحلیل یافته‌ها

رابطه‌ی متغیّرهای زمینه‌ای با میزان استفاده از اینترنت

نتایج جدول شماره‌ی یک که در راستای بررسی رابطه‌ی متغیّرهای زمینه‌ای (جنس و سن) با میزان استفاده‌ی روزانه‌ی نوجوانان از اینترنت است، نشان می‌دهد بین متغیّر جنسیّت و این مقوله، رابطه‌ی معناداری وجود ندارد (به دلیل سطح معناداری بالاتر از ۰/۰۵)، امّا بین متغیّر سن و آن، هم‌بستگی و رابطه‌ی معناداری دیده می‌شود (در سطح معناداری ۰/۰۰۰).

جدول شماره‌ی یک- بررسی رابطه‌ی متغیّرهای زمینه‌ای با میزان استفاده از اینترنت

فرضیّه	آزمون هم‌بستگی	ضریب	سطح معناداری
بین جنسیّت نوجوانان و میزان استفاده‌ی روزانه‌ی آن‌ها از اینترنت، رابطه‌ی معناداری وجود دارد.	کای اسکوئر	۵/۳۳۹	۰/۷۳۷
بین سنّ نوجوانان و میزان استفاده‌ی روزانه‌ی آن‌ها از اینترنت، رابطه‌ی معناداری وجود دارد.	پیرسون	۰/٤۳۹	۰/۰۰۰

عوامل مؤثّر بر استفاده از اینترنت و اولویّت‌بندی آن‌ها

با توجه به لزوم ارائه‌ی یک دسته‌بندی معقول و متناسب (با گروه مورد مطالعه) از شاخص‌های مورد بررسی، در این بخش از پژوهش، از تحلیل عاملی استفاده شده است. تحلیل عاملی به مجموعه‌ای از فنون آماری اشاره دارد که هدف مشترک آن‌ها ارائه‌ی مجموعه‌ای از متغیّرها برحسب تعداد کم‌تری متغیّر فرضی است (جی‌آن و مولر، ۱۳۸۱: ۱۱). نتایج اوّلیّه‌ی این تحلیل برای داده‌های پژوهش حاضر نشان می‌دهد که آماره‌ی بارتلت در سطح ۰/۰۰ و احتمال بیش از ۹۹ درصد، معنادار بوده است و استفاده از تحلیل عاملی برای شناسایی ساختار، مناسب تلقّی می‌شود. مقدار شاخص KMO نیز برابر با ۰/۷۱۱ به‌دست آمده که حاکی از کفایت نمونه‌گیری و تناسب تعداد متغیّرها و نمونه‌ها برای اجرای تحلیل عاملی است. در جدول شماره‌ی دو، مشخّصات مدل عاملی خروجی از نرم‌افزار SPSS ارائه شده است. همان‌گونه که مشاهده می‌شود، در مجموع شش عامل مقدار ویژه‌ی بالاتر از یک دارند که ٦۰ درصد از تغییرات واریانس را توضیح می‌دهند.

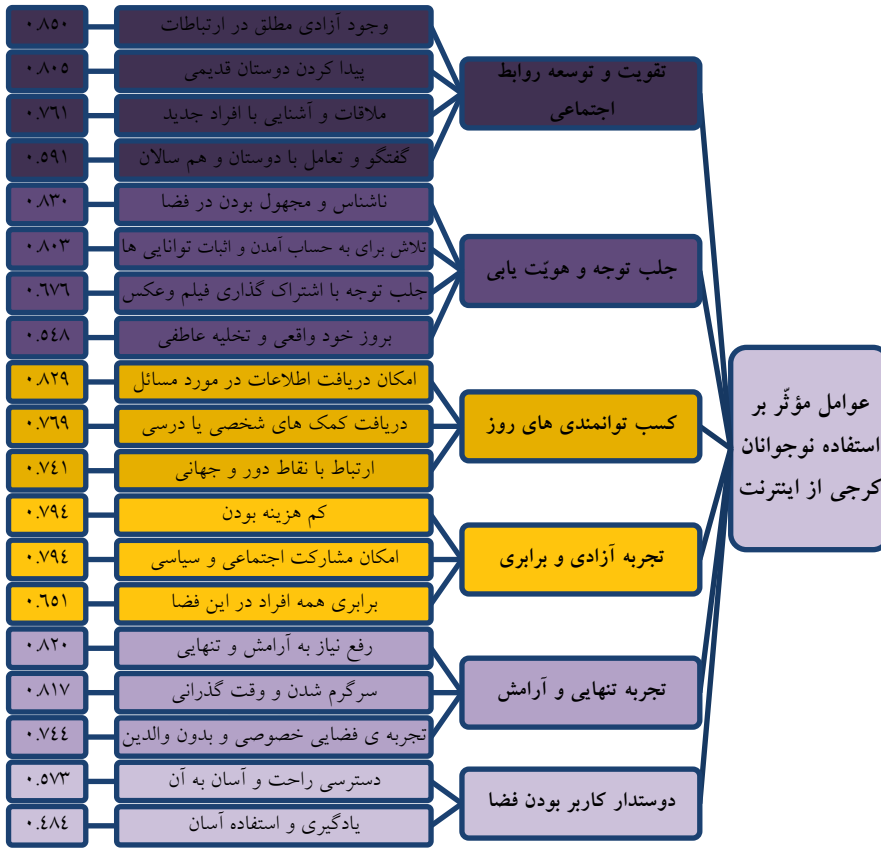
[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

جدول شماره‌ی دو- مجموع واریانس تبیین‌شده‌ی عوامل مؤثّر بر استفاده از اینترنت در نوجوانان

مؤلّفه یا عامل	آلفای کرونباخ	مجموع مجذور بارهای چرخش‌یافته‌ی نهایی		
		کل	درصد واریانس مقدار ویژه	درصد واریانس تجمّعی
۱	۰/۹۵	۳/۳۵۳	۱۷/٦٤٤	۱۷/٦٤٤
۲	۰/۸۲	۱/۹۵۰	۱۰/۲٦٤	۲۷/۹,۸
۳	۰/۷۹	۱/٦۰۹	۸/٤٦۹	۳٦/۳۷۷
٤	۰/۸۹	۱/۵۰٤	۷/۹۱۷	٤٤/۲۹٤
۵	۰/۹۱	۱/٤۸۷	۷/۸۲۸	۵۲/۱۲۲
٦	۰/۸٤	۱/٤۰۸	۷/٤۱۲	۵۹/۵۳٤

برای نام‌گذاری این عوامل نیز از بار عاملی در ماتریس دوران‌یافته‌ی مدل استفاده می‌شود و امتیازات بالای ۰/٤ ملاک عمل قرار می‌گیرند. البتّه مرحله‌ی نام‌گذاری عوامل را می‌توان دشوارترین مرحله‌ی تحلیل عاملی دانست؛ زیرا ملاک آشکار و صریحی در این زمینه وجود ندارد و با یقین کامل نمی‌توان گفت که متغیّرهای مرتبط با هریک از عوامل، چه واقعیّت مشترکی را نشان می‌دهند.

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

شکل شماره‌ی سه- نام‌گذاری عوامل و بارهای عاملی بر اساس ماتریس دوران‌یافته

(مأخذ: نگارندگان)

همان‌گونه که در شکل شماره‌ی سه مشاهده می‌شود، عامل اوّل، تقویت و توسعه‌ی ارتباطات اجتماعی (با تبیین ۱۷/۷ درصد از واریانس کل)؛ عامل دوم، جلب توجّه و هویّت‌یابی (با تبیین ۱۰/۳ درصد از واریانس)؛ عامل سوم، کسب توانمندی‌های روز (با تبیین ۸/۵ درصد از واریانس)؛ عامل چهارم، تجربه‌ی آزادی و برابری (با تبیین ۷/۹ درصد از واریانس)؛ عامل پنجم، تجربه‌ی تنهایی و آرامش (با تبیین ۷/۸ درصد از واریانس) و عامل ششم نیز دوستدار کاربر بودن فضای مجازی (با تبیین ۷/٤ درصد از واریانس)، نام‌گذاری شده است.

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

تحلیل جنسیّتی عوامل مؤثّر بر استفاده از اینترنت

برای مقایسه‌ی میانگین عوامل استفاده‌ی نوجوانان از اینترنت برحسب جنسیّت آن‌ها، از آزمون t مستقل استفاده شده است.

جدول شماره‌ی سه- رابطه‌ی جنسیّت با عوامل استفاده از اینترنت در نوجوانان

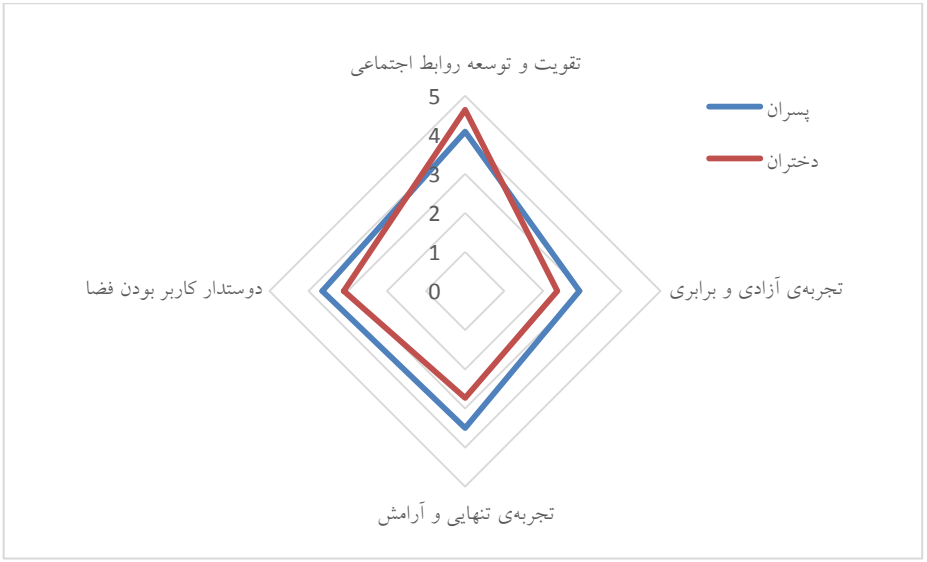
ردیف	عامل	جنسیّت	تعداد	میانگین	انحراف معیار	مقدار T	درجه‌ی آزادی	سطح معناداری	واریانس
۱	تقویت و توسعه‌ی روابط اجتماعی	پسر	۱۱۰	٤/۲۷۷	۰/٤٦۷	۲/٤٥	۲۱٦/۱۱۲	۰/۰۱٥	نا برابر
		دختر	۱۱۰	٤/٤۳۸	۰/٥۱۰				
۲	جلب توجّه و هویّت-یابی	پسر	۱۱۰	۲/۷٤۳	۰/۷۰٥	۰/۲۸	۲۱۸	۰/۷۷۹	برابر
		دختر	۱۱۰	۲/۷۱۸	۰/٦۱۳				
۳	کسب توانمندی‌های روز	پسر	۱۱۰	۲/۸۳۹	۰/٥۰۸	-۱/٤٥	۲۱۸	۰/۱٤۹	برابر
		دختر	۱۱۰	۲/۹٤۲	۰/٥٤۷				
٤	تجربه‌ی آزادی و برابری	پسر	۱۱۰	۲/۸۲۷	۰/٥۰۱	۲/٥٥	۲۱۸	۰/۰۱۲	برابر
		دختر	۱۱۰	۲/٥٦۳	۰/٤٥۰				
٥	تجربه‌ی تنهایی و آرامش	پسر	۱۱۰	۳/۲۰۰	۰/۸۲۰	۲/۲۹	۲۱۸	۰/۰۲۳	برابر
		دختر	۱۱۰	۲/۸۳٦	۰/۸۸۸				
٦	دوستدار کاربر بودن فضای مجازی	پسر	۱۱۰	۳/٤٥۰	۰/۷٦۱	۲/۳٤	۲۱۸	۰/۰۲۰	برابر
		دختر	۱۱۰	۳/۱۰۰	۰/۸۲۰				

نتایج این تحلیل نشان می‌دهد که در همه‌ی این عوامل شش‌گانه به جز عامل اوّل، سطح میانگین پسران بیش‌تر از دختران است. در زمینه‌ی آزمون لوین[1] نیز تنها سطح معناداری عامل اوّل کم‌تر از ۰/۰٥ است، لذا درباره‌ی سایر عوامل، فرض تساوی واریانس‌ها در نظر گرفته می‌شود. بنا بر این فرض، در خصوص عوامل «جلب توجّه و هویّت‌یابی» و «کسب توانمندی‌های روز»، علی‌رغم وجود تفاوت در میانگین بین پسران و دختران در این زمینه، مقدار t به‌دست آمده معنادار نبوده و بیانگر آن است که میانگین این عوامل در بین دختران و پسران تفاوت معناداری با یکدیگر

[1] Levene's Test for Equality of Variances

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

ندارد. امّا در زمینه‌ی عوامل «تقویت و توسعه‌ی روابط اجتماعی»، «تجربه‌ی آزادی و برابری»، «تجربه‌ی تنهایی و آرامش» و «دوستدار کاربر بودن فضا» به دلیل سطح معناداری کم‌تر از ۰/۰۵، تفاوت معناداری به لحاظ میانگین وجود دارد. این مسأله حاکی از آن است که امکان «تقویت و توسعه‌ی روابط اجتماعی» در فضای اینترنت، برای دختران از اهمّیّت بیش‌تری برخوردار است تا پسران. امّا پسران نسبت به دختران توجّه بیش‌تری به امکان تجربه‌ی تنهایی و آرامش در فضایی آزاد و برابر و نیز دوستدار کاربر بودن، دارند. تفاوت‌های معنادار حاصل از تحلیل، در شکل شماره‌ی چهار نمایش داده شده‌اند.

شکل شماره‌ی چهار- میانگین عوامل دارای تفاوت معناداری بین دختران و پسران نوجوان

(مأخذ: پرسش‌نامه)

بحث و نتیجه‌گیری

اینترنت به‌عنوان رسانه‌ای مدرن، نه تنها کاربردهای فراوانی در زندگی روزمرّه‌ی بشر دارد، بلکه واجد ویژگی‌های خاص و منحصر به فردی است که جذّابیّت آن را صد چندان می‌کند (تاجی و وردی‌نژاد، ۱۳۹۲: ٦٠). این جذّابیّت‌ها موجب شده است که در سال‌های اخیر بخش قابل توجّهی از فراغت نوجوانان در جوامع مختلف، صرف حضور و گذران وقت در فضای مجازی اینترنت شود. در واقع، این رسانه‌ی نوین چنان در زندگی نوجوانان نفوذ کرده که به‌نظر نمی‌رسد آن‌ها قادر

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

باشند به یک روز زندگی بدون آن بیندیشند. بنابراین، بررسی جایگاه این رسانه در زندگی نوجوانان کشورمان و شناسایی عوامل و جذّابیّت‌های استفاده از آن برای این گروه سنّی، از اهمّیّت بالایی برخوردار است. پژوهش حاضر نیز با هدف بررسی همین مسأله در میان دختران و پسران ۱۲ تا ۱۹ ساله‌ی کرجی انجام شده است.

نتایج یافته‌های توصیفی پژوهش نشان می‌دهد که ۳۸ درصد از نوجوانان روزانه بیش از ٦ ساعت و ۷۱ درصد از آن‌ها بیش از ٤ ساعت از وقت خود را در فضای مجازی اینترنت سپری می‌کنند. البتّه در گروه سنّی ۱۷ تا ۱۹ سال، ۸۷ درصد روزانه بیش از ٤ ساعت و ٦۰ درصد بیش از ٦ ساعت از اینترنت استفاده می‌کنند که بخش قابل توجّهی از اوقات فراغت و ساعات بیداری آن‌ها را شامل می‌شود. نتایج یافته‌های تحلیلی نیز حاکی از نبودِ رابطه‌ی معنادار بین متغیّر جنسیّت و میزان استفاده‌ی روزانه‌ی نوجوانان از اینترنت است. این یافته‌ی پژوهش با نتایج حاصل از پژوهش حاجی‌زاده میمندی و علی‌آبادی (۱۳۹۳)، سابرهمانیام و همکاران (۲۰۰۱)، گروس (۲۰۰٤)، مرکز آمار استرالیا (۲۰۱۱)، وینک[1] و همکاران (۲۰۱۵) و لنهارت (۲۰۱۵) مبنی بر نبودِ رابطه‌ی معنادار بین جنسیّت نوجوانان و میزان استفاده‌ی آن‌ها از اینترنت، هم‌سو بوده و به تأیید آن‌ها می‌پردازد. در عوض، با نتایج پژوهش کریشناترای و همکاران (۲۰۰۹)، ژنگ و همکاران (۲۰۰۹)، لی (۲۰۱۰)، ونگ و همکاران (۲۰۱۲) و جیهان (۲۰۱۳) در این زمینه مغایرت دارد. امّا بین سنّ نوجوانان و این مقوله (میزان استفاده از اینترنت)، رابطه‌ی معناداری به‌دست آمده است.

علاوه بر این، بر اساس نتایج تحلیل عاملی، عوامل مؤثّر بر استفاده‌ی این گروه سنّی از اینترنت نیز «تقویت و توسعه‌ی ارتباطات اجتماعی»، «جلب توجّه و هویّت‌یابی»، «کسب توانمندی‌های روز»، «تجربه‌ی آزادی و برابری»، «تجربه‌ی تنهایی و آرامش» و «دوستدار کاربر بودن این فضا» شناسایی شده است. این بخش از یافته‌های پژوهش با نتایج پژوهش شهابی و بیات (۱۳۹۱) و وارگ‌هیس و همکاران (۲۰۱۳) که برقراری، تقویت و توسعه‌ی ارتباطات اجتماعی را مهم‌ترین اهداف نوجوانان برای استفاده از اینترنت و عضویّت در شبکه‌های اجتماعی مجازی بیان کرده‌اند، هم‌سو بوده و به تأیید آن‌ها می‌پردازد. از سوی دیگر، متغیّرهای قرارگرفته در این عامل (تقویت و توسعه‌ی ارتباطات اجتماعی) که به‌تنهایی حدود ۱۸ درصد از واریانس کل را تبیین می‌کنند، بر

[1] Vink

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

اساس آمار توصیفی، از مهم‌ترین جذّابیّت‌های استفاده از اینترنت برای نوجوانان هستند. این متغیّرها عبارتند از:

۱. گفتگو و تعامل با دوستان و هم‌سالان: این شاخص به لحاظ توصیفی و با میانگین ٤/٦٨، به‌عنوان اوّلین جذّابیّت فضای مجازی اینترنت برای جلب حضور پاسخ‌گویان ذکر شده است. در همین راستا، تحقیقات مختلفی که تاکنون در زمینه‌ی شناخت نیازهای نوجوانان انجام شده نیز نشان می‌دهد که این گروه سنّی همیشه به دنبال انطباق و ارتباط با دیگر هم‌سالان هستند (دنیس[1]، ۱۹٦۵: ۱). در واقع، آن‌ها نیاز دارند با دوستان خود باشند تا بیش‌تر درباره‌ی خود و نقش و ارزش خویش در جامعه بیاموزند. صحبت کردن با هم‌سالان، اغلب فرصتی برای نوجوانان است تا بتوانند حریم رفتار قابل قبول را بیابند (لارسون و ریچاردز[2]، ۱۹۸۹: ۵۰۲). به همین سبب ترجیح می‌دهند از بزرگ‌سالان دوری کنند (رافائلی و داکت[3]، ۱۹۸۹: ٥٦۹). آن‌ها به فرصتی برای تعامل و برخوردهای اجتماعی روزانه با هم‌سالان و به دور از دیگر گروه‌های سنّی، نیاز دارند (فون بریدو[4]، ۲۰۰٦: ۱۰). بنابراین اینترنت و به‌ویژه شبکه‌های اجتماعی مجازی به‌عنوان پرکاربردترین فضاهای اینترنتی در سال‌های اخیر، با تسهیل امکان برقراری این تعاملات برای نوجوانان- در سطحی وسیع و فراتر از محدودیّت‌های زمان و مکان- هر روز نوجوانان را بیش‌تر به خود جذب می‌کنند و با تأمین این نیاز حیاتی برای آن‌ها جذّاب‌تر می‌شوند.

۲. ملاقات و آشنایی با افراد جدید: این شاخص نیز به لحاظ توصیفی و با میانگین ٤/٤۳، به‌عنوان دومین جذّابیّت فضای مجازی اینترنت توسّط نوجوانان مورد اشاره قرار گرفته است. تحقیقات مختلف صورت‌گرفته در این زمینه از جمله تحقیق دیویس[5] (۲۰۱۲) نیز نشان می‌دهد که برقراری ارتباطات آنلاین با افراد جدید موجب افزایش حسّ تعلق و خود افشاگری در نوجوانان می‌شود. از سوی دیگر، نوجوانانی که نمی‌توانند در میان هم‌سالانشان جایی برای خود ایجاد کنند، احساس ضعف و اندوه روانی آن‌ها افزایش می‌یابد (بدار[6] و همکاران، ۲۰۱٤: ۷۹٦)، بنابراین ممکن است برای بهتر شدن، برقراری تعاملات اجتماعی با افراد جدید (دیویس، ۲۰۰۱: ۱۹۲) و افزایش عزّت نفس خود در این زمینه، به اینترنت روی آورند (ژو[7]، ۲۰۱۰: ۱۲)؛ زیرا اینترنت و به‌خصوص

[1] Dennis
[2] Larson & Richards
[3] Raffaelli & Duckett
[4] Von Bredow
[5] Davis
[6] Bedard
[7] ZHOU

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

شبکه‌های اجتماعی مجازی، این امکان را به افراد می‌دهد که در فضایی محاوره‌ای و عمدتاً بدون ارتباط چهره به چهره، با افراد جدید و ناآشنا رابطه برقرار کنند و توانایی‌های خود را در این زمینه، در فضایی با سرعت بالا و قیمت نسبتاً کم (اخوان ملایری و همکاران، ۱۳۹۳: ۲)، با فشار روانی کم‌تر و حتّی گاهی با هویّت مجهول یا متفاوت (راسل[1]، ۲۰۰۷: ۵۸)، محک زنند.

۳. وجود آزادی مطلق در ارتباطات (حذف مرزبندی‌های جنسیّتی): این شاخص نیز با میانگین ٤/۳۵، سومین جذّابیّت اینترنت برای نوجوانان عنوان شده است. این مسأله با توجّه به هنجارهای ارزشی موجود در زمینه‌ی ارتباط دختران و پسران در فضاهای شهری کشور ما به‌خوبی توجیه می‌شود. در واقع، فضای مجازی اینترنت و شبکه‌های اجتماعی آن، با سنّت‌شکنی و تا حدودی بی‌توجّهی نسبت به هنجارها و ارزش‌های سنّتی جامعه‌ی ایرانی–اسلامی، به نوجوانان این آزادی و امکان را می‌دهند که به‌راحتی و بدون محدودیّت، با گروه جنسی مخالف خود تعاملات و روابط دوستانه برقرار کنند، به همین سبب از جذّابیّت خاصّی در میان نوجوانان برخوردارند؛ بر اساس تحقیقات مختلف از جمله پژوهش فون بریدو (۲۰۰٦: ۱۰)، برای این گروه سنّی بسیار مهمّ است که برای بهبود ارتباطات خود با محیط، در برخی فعّالیّت‌های گروهی و دسته‌جمعی مشارکت کنند و از فرصت معاشرت با هم‌سالان خود از هر دو گروه جنسی لذّت برند تا مهارت‌هایشان را در زمینه‌ی تعاملات اجتماعی ارتقا دهند و مشکلاتشان را حل کنند.

علاوه بر این موارد، مقایسه‌ی جنسیّتی عوامل استفاده از اینترنت نشان داده که پسران نسبت به دختران توجّه بیش‌تری به امکان تجربه‌ی تنهایی و آرامش در فضایی آزاد و برابر و حتّی با هویّتی نامعلوم و مجهول، دارند؛ مسأله‌ای که ترکل[2] (۱۹۹۵) از آن با عنوان گم‌نامی و حذف نشانه‌های فیزیکی کاربر یاد می‌کند و با احتساب آن به‌عنوان یکی از ویژگی‌های خاصّ فضای مجازی، اعتقاد دارد به کاربران و از جمله پسران این اجازه را می‌دهد که به‌آسانی نقش‌های متعدّد، دلخواه و متفاوتی را در زمان‌های گوناگون و با تنظیمات مختلفِ دلخواه و مورد پسند خود بازی کنند.

یافته‌ی مهمّ دیگر پژوهش را می‌توان این مسأله دانست که دختران نوجوان بیش‌تر از پسران هم‌سنّ و سال خود از اینترنت برای تقویت و توسعه‌ی ارتباطات اجتماعی خویش استفاده می‌کنند. شاید بتوان این مسأله را متأثّر از دیدگاه‌های مسلّط و هنجارهای اجتماعی–فرهنگی موجود در

[1] Russell
[2] Turkle

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

زمینه‌ی حضور فردی/گروهی دختران جوان در فضاهای خارج از خانه دانست. هم‌چنین با نگاه به آرای گافمن می‌توان استدلال کرد که فضای مجازی اینترنت با چارچوب‌های تعاملی جدیدی که در برقراری ارتباطات بین‌فردی مهیّا ساخته، علی‌رغم محدودیّت‌های ذاتی خود، فرصت‌های جدیدی را برای نمایش شخصیّت در اختیار دختران قرار می‌دهد که فارغ از هرگونه فشار یا کنترل بیرونی می‌توانند خودِ واقعی یا خودِ دلخواهشان را که کم‌تر بروز یافته و یا اصلاً فرصت بروز پیدا نکرده، در آن بنمایانند. در واقع، ماهیّت غیرِ رو در روی ارتباط‌های الکترونیکی اینترنتی، انگیزه‌ی بیش‌تری را برای حضور و فعّالیّت آن‌ها فراهم می‌آورد؛ زیرا ریسک شرمندگی در آن کم‌تر است (ذکایی، ۱۳۸۳: ۲۲). این مسأله ضمن وجود تفاوت‌های فرهنگی، با نتایج یافته‌های پونامکی و همکاران (۲۰۰۷)، کِلی (۲۰۰۳) و نیول و گرگور (۲۰۰۰) هم‌سویی دارد، امّا در عین حال نگران‌کننده نیز است؛ زیرا همان‌گونه که گیدنز (۱۳۸۷: ٦٨٣) نیز مطرح می‌کند، «هر قدر مردم زمان بیش‌تری را صرف ارتباط‌های رایانه‌ای می‌کنند و کارهای خود را بیش‌تر از طریق فضاهای مجازی به انجام می‌رسانند، شاید وقت کم‌تری را به تعامل با یکدیگر در دنیای فیزیکی اختصاص دهند». بنابراین افزایش استفاده‌ی دختران از اینترنت به منظور برقراری روابط اجتماعی با دیگران، ممکن است به مرور از تمایل آن‌ها به حضور در فضاهای شهری و محیط‌های جمعی بکاهد. این مسأله در شکل‌گیری هویّت فردی و جمعی آن‌ها تأثیر منفی خواهد داشت؛ زیرا آن‌ها برای رشد به‌عنوان فردی با اعتماد به نفس، متعادل و با هویّت جمعی، نیازمند فضاهای عمومی و نیمه‌عمومی هستند تا بتوانند تنوّعی از روابط و نقش‌های اجتماعی را در آن مشاهده و تجربه کنند (چاولا و مالون[1]، ۲۰۰۳: ۱۲٤).

در مجموع لازم است درباره‌ی میزان و نحوه‌ی استفاده از اینترنت، آموزش و آگاهی لازم به والدین و نوجوانان (به‌ویژه دختران) داده شود؛ زیرا همان‌طور که بوید (۲۰۰۸: ۱۳۸) نیز مطرح می‌کند، این تکنولوژی و شبکه‌های عمومی از بین نخواهند رفت. بنابراین ما به‌عنوان یک جامعه باید بدانیم چگونه به نوجوانان آموزش دهیم که ساختارهای اجتماعی‌ای را که نسبتاً با آن غریبه هستیم، کنترل کنند؛ چرا که حتّی اگر اکنون دسترسی نوجوانان را به این تکنولوژی و شبکه‌ها محدود کنیم، در بزرگ‌سالی با آن‌ها مواجه خواهند شد. شاید به جای تلاش برای متوقّف کردن نوجوانان یا تعیین نظم خاص برای استفاده‌ی آن‌ها، باید از آن‌چه نوجوانان در حال تجربه هستند، بیاموزیم.

[1] Chawla & Malone

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

منابع

۱. اخوان ملایری، فائزه؛ نوغانی، محسن و مظلوم خراسانی، محمّد (۱۳۹۳) «شبکه‌های اجتماعی مجازی و شادکامی»، **فصلنامه‌ی رسانه و فرهنگ**، سال چهارم، شماره‌ی ۲، صص ۱-۲٤.

۲. باستانی، سوسن و لولایی، فاطمه (۱۳۹۱) «کاربری رسانه‌ها و رفتار سیاسی دانشجویان دانشگاه تهران با تأکید بر نقش اینترنت»، **فصلنامه‌ی مطالعات توسعه‌ی اجتماعی-فرهنگی**، سال اوّل، شماره‌ی ۳، صص ۷-۳۸.

۳. برتون، فیلیپ (۱۳۸۲) **آیین اینترنت؛ تهدیدی برای پیوند اجتماعی**، ترجمه‌ی علی‌اصغر سرحدی و ن. جمشیدی، تهران: امیرکبیر.

٤. تاجی، فاطمه و وردی‌نژاد، فریدون (۱۳۹۲) «بررسی رابطه‌ی اعتیاد به اینترنت و سلامت روانی دانشجویان کارشناسی و کارشناسی ارشد دانشکده‌ی مدیریّت و حسابداری دانشگاه علّامه طباطبایی»، **فصلنامه‌ی رسانه و فرهنگ**، سال سوم، شماره‌ی ۱، صص ۵۹-۷۹.

۵. تریوه، بهزاد (۱۳۸۹) «روان‌شناسی بچّه‌های مجازی»، **مجلّه‌ی شادکامی و رمز موفّقیّت**، شماره‌ی ۷٤، صص ٤۸-٤۹.

٦. جی‌آن، کیم و مولر، چارلز (۱۳۸۱) **مقدّمه‌ای بر تحلیل عاملی و شیوه‌ی به‌کارگیری آن**، اصفهان: دانشگاه اصفهان.

۷. حاجی‌زاده میمندی، مسعود و علی‌آبادی، نسیم (۱۳۹۳) «بررسی میزان و عوامل مرتبط با بهره‌مندی از اینترنت (مورد مطالعه: شهروندان شهر یزد)»، **فصلنامه‌ی مطالعات جامعه‌شناختی شهری**، سال چهارم، شماره‌ی ۱۱، صص ۳۵-٦۰.

۸. ذکایی، محمّد سعید (۱۳۹۱) **سبک‌های فراغتی جوانان**، تهران: تیسا.

۹. ــــــــــــــ (۱۳۸۳) «جوانان و فراغت مجازی»، **فصلنامه‌ی مطالعات جوانان**، شماره‌ی ٦، صص ۱-۲٤.

۱۰. شهابی، محمود و بیات، قدسی (۱۳۹۱) «اهداف و انگیزه‌های عضویّت کاربران در شبکه‌های اجتماعی مجازی»، **فصلنامه‌ی مطالعات فرهنگ-ارتباطات**، سال سیزدهم، شماره‌ی ۲۰، صص ٦۱-۸٦.

۱۱. کیا، علی‌اصغر و نوری مرادآبادی، یونس (۱۳۹۱) «عوامل مرتبط با گرایش دانشجویان به شبکه‌ی اجتماعی فیس‌بوک»، **فصلنامه‌ی مطالعات فرهنگ-ارتباطات**، سال سیزدهم، شماره‌ی ۱۷، صص ۱۸۱-۲۱۲.

۱۲. گیدنز، آنتونی (۱۳۸۷) **تجدّد و تشخّص**، ترجمه‌ی ناصر موفّقیّان، تهران: نی.

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

۱۳. نقیب‌السادات، سیّد رضا و قصابی، فاطمه (۱۳۹۲) «ساختار و طرّاحی شبکه‌های اجتماعی؛ تحلیل محتوای ساختار و طرّاحی شبکه‌های اجتماعی ایرانی و غیرایرانی»، **فصلنامه‌ی مطالعات توسعه‌ی اجتماعی-فرهنگی**، سال اوّل، شماره‌ی ۳، صص ۲۱۷-۲٤٦.

14. Ahn, J (2011) «The Effect of Social Network Sites on Adolescents' Social and Academic Development: Current Theories and Controversies», **Journal of the American Society for Information Science and Technology**, 62: 1435–1445.

15. Asian Institute of Journalism and Communication (2009) Survey on Internet Access and Use By Filipino Schoolchildren: Summary of Nationwide Findings, Final Report for UNICEF. Available at **http://www.aijc.com.ph/survey_ internet_access.pdf** (Accessed 26/02/2015).

16. Aslanidou, S. & Menexes, G (2008) «Youth and the Internet: Uses and Practices in the Home», **Journal of Computers & Education**, 51(3): 1375–1391.

17. Australian Bureau of Statistics (2011) **Household use of information technology, Australia, 2010–11**, (Number 8146.0), Canberra: Author.

18. Bedard, K., Bouffard, T., & Pansu, P (2014) «The Risks For Adolescents of Negatively Biased Self-Evaluations of Social Competence: The Mediating Role of Social Support», **Journal of Adolescence**, 37(6): 787-798.

19. Boyd, D (2008) «Why Youth (Heart) Social Network Sites: The Role of Networked Publics in Teenage Social Life», In D. Buckingham (Ed.), **Youth, Identity, and Digital Media**, pp. 119–142. Cambridge, MA: The MIT Press.

20. Boyd, D. (2014) **It's complicated: The social lives of networked teens**, London: Yale University Press.

21. Bremer, J (2005) «The Internet and Children: Advantages and Disadvantages», **Child & Adolescent Psychiatric Clinics of North America**, 14(3): 405– 428.

22. Camp, J. & Chien, Y. T (2000) «The Internet as Public Space: Concepts, Issues, and Implications in Public Policy», **Computers and Society**, 30: 13-19.

23. Ceyhan, A.A (2013) «Investigation of Adolescents' Internet Use Motives», **The Online Journal of Counseling and Education**, 2(3): 1-15.

24. Chawla, L., & Malone, K (2003) «Neighbourhood quality in children's eyes», In P. Christensen & M. O'Brien (Eds.), **Children in the City: Home, Neighborhood and Community**, NY: Routledge.

25. Cohen-Almagor, R (2011) «Internet History», **International Journal of Technoethics**, 2(2): 45-64.

26. Davis, K (2012) «Friendship 2.0: Adolescents' experiences of belonging and self-disclosure online», **Journal of Adolescence**, 35(6): 1527–1536.

27. Davis, R. A (2001) «A cognitive-behavioral model of pathological Internet use», **Computers in Human Behavior**, 17(2): 187–195.

28. Dennis, J. L (1965) «Factors Affecting Adolescent Behavior», **Invited Contribution, Proceedings of the Oklahoma Academy of Science**, 45: 1-5.

29. Duggan, M., Ellison, N. B., Lampe, C., Lenhart, A., & Madden, M (2015) **Social Media Update 2014**, NY: Pew Research Center.

30. Facebook (2015) Facebook statistics, Available at **http://newsroom.fb.com/ company-info/** (Accessed 21/03/2015).

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

31. Gross, E. F (2004) «Adolescent Internet use: What we expect, what teens report», **Journal of Applied Developmental Psychology**, 25(6): 633–649.
32. Heidemann, J (2010) «Online Social Networks. A social and technical overview», **Journal of Informatik-Spektrum**, 33(3): 262-271.
33. Hinduja, S. & Patchin, J. W (2008) «Personal information of adolescents on the Internet: A quantitative content analysis of MySpace», **Journal of Adolescence**, 31(1): 125–146.
34. Internet World Stats (2016) Internet Usage and Population Statistics, Available at **http://www.internetworldstats.com/middle.htm** (Accessed 28/09/2016).
35. Jones, O., Williams, M., & Fleuriot, C (2003) «A New Sense of Place? Mobile Wearable Information and Communications Technology Devices and the Geographies of Urban Childhood», **Children's Geographies**, 1(2): 165-180.
36. Kelly, R (2003) «Using Technology to Meet the Developmental Needs of Deaf Students To Improve Their Mathematical Word Problem Solving Skills», **Journal of Mathematics and Computer Education**, 37(1): 8.
37. Kraut, R., Lundmark, V., Kiesler, S., Mukhopadhyay, T., & Scherlis, W (1997) **Why people use the Internet**, Pittsburgh, PA: Carnegie Mellon University.
38. Krishnatray, P., Singh, P. P., Raghavan, S., & Varma, V (2009) «Gratifications from New Media: Gender Differences in Internet Use in Cybercafes», **Journal of Creative Communications**, 4(1): 19–31.
39. Larson, R., & Richards, M. H (1989) «Introduction: The Changing Life Space of Early Adolescence», **Journal of Youth and Adolescence**, 18(6): 501-509.
40. Lee, S. J (2009) «Online Communication and Adolescent Social Ties: Who benefits more from Internet use», **Journal of Computer-Mediated Communication**, 14(3): 509-531.
41. Lee, Y. J (2010) «**Motives Relating to Internet Usage among Korean Adolescents**», M.A. Thesis, Department of Media, University of Missouri.
42. Lenhart, A (2015) **Teens, Social Media & Technology Overview 2015**, Washington, D.C: Pew Internet Research Center.
43. Lin, C. A. & Atkin, D. A (2014) «Social Media and Leisure», In A. C. Michalos (Ed), **Encyclopedia of quality of life research**, pp. 6121-6123, Netherlands: Springer.
44. Mascheroni, G., Ólafsson, K (2013) **Mobile internet access and use among European children**, Milano, Educatt: Net Children Go Mobile project.
45. Mesch, G (2009) «The Internet and Youth Culture», **Journal of the Hedgehog Review**, 11(1): 50-60.
46. Neelamalar, M. & Chitra, P (2009) «New media and society: A Study on the impact of social networking sites on indian youth», **Journal of Estudos em Comunicação**, (6): 125-145.
47. Newell, A. F. & Gregor, P (2000) «Participant sensitive inclusive design: in search of a new paradigm», **Proceedings from ACM Conference on Universal Usability**, Washington DC, November: 39–44.
48. Nielsen Company (2009) How Teens Use Media, Available at **http://www.nmprevention.org/Project_Docs/Nielsen_HowTeensUseMedia_June2009.pdf** (Accessed 20/02/2015).

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

49. Park, N., Lee, S., & Kim, J. H (2012) «Individuals' personal network characteristics and patterns of Facebook use: A social network approach», **Journal of Computers in Human Behavior**, 28, 1700–1707.

50. Pastore, M (2002) Internet key to communication among youth, Available at **http://cyberatlas.internet.com.html** (Accessed 20/02/2015).

51. Punamaki, R.L., Wallenius, M., Nygrad, C. H., Saarni, L., & Rimpela, A (2007) «Use of Information and Communication Technology (ICT) and Perceived Health in Adolescence: The Role of Sleeping Habits and Waking-Time Tiredness», **Journal of Adolescence**, 30(4): 569-585.

52. Raffaelli, M., & Duckett, E (1989) «We Were Just Talking ..., Conversations in Early Adolescence», **Journal of Youth and Adolescence**, 18: 567-582.

53. Roberts, D. F., Foehr, U.G., & Rideout, V (2005) **Generation M: Media in the lives of 8–18 year-olds**, Menlo Park, CA: Kaiser Family Foundation.

54. Russell, K. V (2007) «**The Changing Face of Youth: Mass Media Culture and the Life of the American Teen**», M.A. Thesis, Department of Arts and Sciences, Georgetown University.

55. Salmond, K. & Purcell, K (2011) **Trends in teen communication and social media use**, NY: Pew Internet & American Life Project.

56. Schneider, B., Ford, T. G., & Perez-Felkner, L (2010) «Social networks and the education of children and youth», In P. Peterson, E. Baker, & B. McGaw (Eds.), **The international encyclopedia of education**, pp. 705-711.London: Elsevier.

57. Secades-Villa, R., Calafat, A., Fernandez-Hermida, J. R., Juan, M., Duch, M., Skärstrand, et al (2014) «Duration of Internet use and adverse psychosocial effects among European adolescents», **Journal of ADICCIONES**, 26(3): 247-253.

58. Sipal, R. F., Karakaya, Y., & Hergul, N (2011) «I am online: What adolescents think about internet and internet use», **Procedia - Social and Behavioral Sciences**, 30: 2420 – 2426.

59. Subrahmanyam, K., Kraut, R., Greenfield, P., & Gross, E (2001) «New forms of electronic media», In D. G. Singer & J. L. Singer (Eds.), **Handbook of children and the media**, pp. 73-99. CA: Sage.

60. Teppers, E., Luyckx, K., Klimstra, T. A., & Goossens, L (2014) «Loneliness and Facebook motives in adolescence», **Journal of Adolescence**, 37: 691-699.

61. Turkle, S (1995) **Life on the Screen: Identity in the Age of the Internet**, NY: Simon and Schuster.

62. Varghese, T., Nivedhitha, D., & Krishnatray, P (2013) «Teenagers' Usage of Social Networking Media in a South Indian State», **Journal of Scientific & Engineering Research**, 4(12): 622-636.

63. Vink, J., van Beijsterveldt, T., Huppertz, C., Bartels, M., & Boomsma, D. I (2015) «Heritability of compulsive Internet use in adolescents», **Journal of Addiction Biology**, doi:10.1111/adb.12218.

64. Von Bredow, K. W (2006) «**Gathering Spaces: Designing Places for Adolescents**», M.A. Thesis, Department of Landscape Architecture, Virginia Polytechnic Institute and State University.

65. Wang, L., Luo, J., Luo, J., Gao, W., & Kong, J (2012) «The effect of Internet use on adolescents' lifestyles: A national survey», **Journal of Computers in Human Behavior**, 28: 2007–2013.

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

66. Zheng, R., Burrow-Sanchez, J., & Drew, C (2009) **Adolescent Online Social Communication and Behavior**, Hershey, PA: IGI Global Inc.

67. ZHOU, S. X. (2010) «**Gratifications, Loneliness, Leisure Boredom and Self-esteem as Predictors of SNS-Game Addiction and Usage Pattern among Chinese College Students**», M.A. Thesis, Department of Journalism and Communication, Chinese University of Hong Kong.

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]